ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠ' ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ ΣΥΖΗΤΗΣΗ
στην υπόθεση C-1/89 *

I — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

1. Στις 24 Μαρτίου 1987 η Ingrid Raab (στο εξής: Raab), προσφεύγουσα στην κύρια δίκη, η οποία διατηρεί αίθουσα εκθέσεων έργων τέχνης, παρουσίασε στο τελωνείο του αεροδρομίου Tegel του Βερολίνου, ζητώντας να τεθούν σε καθεστώς ελεύθερης κυκλοφορίας, τριάντα έξι φωτογραφίες του καλλιτέχνη Robert Mapplethorpe, τις οποίες εισήγαγε από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής όπου τις είχε αγοράσει στην τιμή των 66 783,30 γερμανικών μάρκων (DM).

2. Την 1η Απριλίου 1987 το τελωνείο κατέταξε το εμπόρευμα στον κωδικό αριθμό 4911 400 90 (φωτογραφίες) του κοινού δασμολογίου (στο εξής: ΚΔ) και εισέπραξε, πέραν του φόρου κύκλου εργασιών κατά την εισαγωγή, με συντελεστή 14 %, δασμούς με βάση συντελεστή 5,8 %.

3. Η Raab στήριξε τη διοικητική της ένσταση κατά της εν λόγω αποφάσεως στο γεγονός ότι οι εν λόγω φωτογραφίες έπρεπε να θεωρηθούν ως « εικόνες χαρακτικής, χαλκογραφίες και λιθογραφίες, πρωτότυπες », κατά την έννοια της κλάσεως 99.02 του ΚΔ, οι οποίες απαλλάσσονται από την υποχρέωση καταβολής δασμού και υπόκεινται μόνο σε φόρο κύκλου εργασιών λόγω εισαγωγής, με συντελεστή 7 %, ή, επικουρικώς, να θεωρηθούν ως « μεταξοτυπίες τέχνης », της κλάσεως 49.11 Β του ΚΔ, για τις οποίες αναστέλλονται, βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) 1945/86 του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1986, για την προσωρινή αναστολή των αυτόνομων δασμών του κοινού δασμολογίου για ένα ορισμένο αριθμό βιομηχανικών προϊόντων (ΕΕ L 174, σ. 1), οι τελωνειακοί δασμοί και οι οποίες υποβάλλονται μόνο σε φόρο κύκλου εργασιών λόγω εισαγωγής, με συντελεστή 14 %.

4. Μετά την απόρριψη της διοικητικής της ενστάσεως η Raab άσκησε προσφυγή ενώπιον του Finanzgericht Berlin.

5. α) Προς στήριξη της προσφυγής της η Raab ισχυρίζεται ότι οι εν λόγω φωτογραφίες αποτελούν « φωτογραφικά έργα τέχνης » που πρέπει να καταταγούν στο κεφάλαιο 99 του ΚΔ, το οποίο περιλαμβάνει, ιδίως, τα αντικείμενα τέχνης. Πράγματι, πρόθεση του νομοθέτη ήταν να ευνοήσει το σύνολο της πρωτότυπης καλλιτεχνικής παραγωγής. Οι φωτογραφίες του Mapplethorpe, οι οποίες υπάρχουν σε λίγα μόνον αντίτυπα και των οποίων η αξία είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από την αξία του χρησιμοποιηθέντος υλικού, τυπώθηκαν από πρωτότυπη μήτρα η οποία υπέστη καλλιτεχνική επεξεργασία. Κατά συνέπεια, οι φωτογραφίες αυτές εμπίπτουν στον τομέα των γραφικών τεχνών, υπό ευρεία έννοια, και πρέπει να καταταγούν, όπως οι εικόνες χαρακτικής, οι χαλκογραφίες και οι λιθογραφίες στην κλάση 99.02 του ΚΔ. Αυτό προκύπτει, αφενός μεν, από τη σημείωση υπ' αριθ. 4 του κεφαλαίου 99 του ΚΔ κατά την οποία, υπό την επιφύλαξη των σημειώσεων 1, 2 και 3, τα είδη που μπορούν να υπαχθούν συγχρόνως στο κεφάλαιο 99 και σε άλλα κεφάλαια του κοινού δασμολογίου πρέπει να κατατάσσονται στο κεφάλαιο 99. Εξάλλου, το Δικαστήριο (απόφαση της 15ης Μαΐου 1985, Onnasch, 155/84, Συλλογή 1985, σ. 1449) ερμήνευσε κατά τρόπο διασταλτικό την έννοια του « πρωτότυπου έργου αγαλματοποιίας και γλυπτικής, εκ πάσης

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ύλης » της δασμολογικής κλάσεως 99.03, ώστε να περιλάβει σ' αυτή τα ανάγλυφα έργα ανεξαρτήτως της τεχνικής και του υλικού που χρησιμοποιήθηκε. Το Δικαστήριο αποδέχθηκε, ιδίως, την άποψη που υποστήριξε η Επιτροπή στην υπόθεση εκείνη, ότι δηλαδή θα ήταν άδικο να επιβάλλεται επί της συνολικής αξίας ενός έργου τέχνης δασμός με βάση τον συντελεστή που προβλέπεται για το υλικό που χρησιμοποιήθηκε, καίτοι η αξία του υλικού αυτού είναι ασήμαντη σε σχέση με την καλλιτεχνική αξία του αντικειμένου.

β) Σε περίπτωση που κριθεί ότι το ΚΔ δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι οι φωτογραφίες τέχνης περιλαμβάνονται στην κλάση 99.02, η Raab υποστηρίζει, επικουρικώς, ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, ότι θα παραβιαζόταν η αρχή της ισότητας αν οι φωτογραφίες τέχνης δεν αντιμετωπίζονταν όπως και τα παρόμοια αντικείμενα τέχνης. Όπως ο νομοθέτης αντιμετώπισε ευνοϊκά ορισμένα αντικείμενα τέχνης που δεν έχουν εκτελεσθεί πλήρως με το χέρι του καλλιτέχνη, στον τομέα των γραφικών τεχνών, συγκεκριμένα με τον κανονισμό 1945/86 ο οποίος προβλέπει την προσωρινή αναστολή της επιβολής δασμών για τις μεταξοτυπίες τέχνης, πρέπει, κατά την αρχή της ισότητας, να αντιμετωπισθούν με τον ίδιο τρόπο και οι φωτογραφίες τέχνης, οι οποίες όπως και οι μεταξοτυπίες αποτελούν καλλιτεχνικά έργα που έχουν παραχθεί με μέθοδο μηχανική ή φωτομηχανική. Το κενό της ισχύουσας νομοθεσίας πρέπει να καλυφθεί με ερμηνεία σύμφωνη προς το πνεύμα της. Η Raab υποστηρίζει ότι οι φωτογραφίες τέχνης του Mapplethorpe, οι οποίες πρέπει τουλάχιστον να συγκριθούν με τις μεταξοτυπίες τέχνης, πρέπει να απαλλαγούν από την υποχρέωση καταβολής δασμών, όπως και οι τελευταίες.

6. Το Hauptzollamt Berlin-Packhof (στο εξής: Hauptzollamt), καθού στην κύρια δίκη, ζήτησε από το εθνικό δικαστήριο την απόρριψη της προσφυγής.

Υποστηρίζει ότι τα κριτήρια κατατάξεως, όπως η καλλιτεχνική αξία του εμπορεύματος, είναι αδύνατον να εφαρμοσθούν στην πράξη. Εξάλλου, δεδομένης της σαφούς διατυπώσεως των διατάξεων του ΚΔ, οι φωτογραφίες πρέπει να κατατάσσονται, ανεξαρτήτως της καλλιτεχνικής τους αξίας, αποκλειστικώς στον κωδικό αριθμό 4911 400 90. Εξάλλου, η νομολογία του Δικαστηρίου (προαναφερθείσα απόφαση της 15ης Μαΐου 1985) έχει εφαρμογή μόνο σε περίπτωση αμφιβολίας και όχι, όπως στην παρούσα περίπτωση, όταν οι διατάξεις του ΚΔ είναι σαφείς.

7. Κρίνοντας ότι από τη διαφορά ανακύπτει πρόβλημα ερμηνείας της κοινοτικής κανονιστικής διατάξεως, ιδίως σε σχέση με την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου, της 15ης Μαΐου 1985, το Finanzgericht Berlin αποφάσισε, με Διάταξη της 8ης Νοεμβρίου 1988, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, να αναστείλει τη διαδικασία μέχρι να εκδώσει το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων προδικαστική απόφαση επί του εξής ερωτήματος:

« Σε ποια δασμολογική κλάση πρέπει να καταταγούν τριάντα έξι φωτογραφίες του καλλιτέχνη Robert Mapplethorpe, οι οποίες αγοράσθηκαν στην τιμή των 66 783,30 DM, στην κλάση 4911 400 90 (φωτογραφίες), ή στην κλάση 9902 000 00 (εικόνες χαρακτικής, χαλκογραφίες και λιθογραφίες, πρωτότυπες), ή, επικουρικώς, στην κλάση 4911 500 10 (δασμολογική ατέλεια χορηγούμενη για μεταξοτυπίες τέχνης); »

8. Η Διάταξη του Finanzgericht Berlin πρωτοκολλήθηκε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 3 Ιανουαρίου 1989.

9. Κατά το άρθρο 20 του πρωτοκόλλου περί του οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, κατέθεσε γραπτές παρατηρήσεις, στις 7 Απριλίου 1989, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον νομικό της σύμβουλο Jörn Sack.

10. Το Δικαστήριο, κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

11. Κατ' εφαρμογή του άρθρου 95, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού διαδικασίας, το Δικαστήριο, με απόφαση της 21ης Ιουνίου 1989, ανέθεσε την εκδίκαση της υποθέσεως στο δεύτερο τμήμα.

II — Γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο

Η *Επιτροπή* παρατηρεί, καταρχάς, ότι το ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο πρέπει να αναδιατυπωθεί, υπό την έννοια ότι εκείνο που ερωτάται είναι αν οι δασμολογικές κλάσεις 49.11 και 99.02 του ΚΔ έχουν την έννοια ότι οι φωτογραφίες τέχνης πρέπει να καταταγούν στη δεύτερη από τις προαναφερθείσες κλάσεις ή αν, όπως και οι μεταξοτυπίες τέχνης, στην πρώτη από τις εν λόγω κλάσεις.

Επί της ουσίας, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι όλες οι φωτογραφίες, περιλαμβανομένων των καλλιτεχνικών, εμπίπτουν στην κλάση 49.11 Β του ΚΔ.

α) Προς στήριξη της απόψεώς της αυτής η Επιτροπή ισχυρίζεται, καταρχάς, ότι η φωτογραφία συνιστά αυτοτελή μορφή τέχνης και ότι τα φωτογραφικά έργα δεν μνημονεύονται στο κεφάλαιο 99 του ΚΔ. Συνεπώς, δεν μπορούν να καταταγούν σε κλάση του εν λόγω κεφαλαίου μέσω ερμηνείας στηριζόμενης στη νομολογία του Δικαστηρίου στην προαναφερθείσα υπόθεση 155/84.

Δεν μπορούν, εξάλλου, να εφαρμοσθούν κατ' αναλογία οι διατάξεις του κεφαλαίου 99 του ΚΔ, δεδομένου ότι προβλέπεται ρητώς η κατάταξη των φωτογραφιών στην κλάση 49.11 Β του ΚΔ. Για τον ίδιο λόγο δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη η σημείωση 4 του κεφαλαίου 99 του ΚΔ.

Εξάλλου, σύμφωνα με τον γενικό κανόνα υπ' αριθ. 1 για την ερμηνεία της ονοματολογίας του ΚΔ, οι επικεφαλίδες των τμημάτων, κεφαλαίων ή υποκεφαλαίων έχουν ενδεικτική μόνον αξία και, συνεπώς, δεν μπορεί να προβληθεί προς στήριξη της απόψεως της προσφεύγουσας στην κύρια δίκη η επικεφαλίδα του κεφαλαίου 99 του ΚΔ η οποία αναφέρεται γενικώς στα « αντικείμενα τέχνης ».

Τέλος, ο κανονισμός 1945/86 δεν μπορεί να εφαρμοσθεί στην παρούσα υπόθεση, καθόσον δεν αναφέρεται στις φωτογραφίες και, προκειμένου για εξαίρεση από το γενικό σύστημα του ΚΔ, δεν χωρεί κατ' αναλογία συλλογισμός.

β) Επικουρικώς, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η σαφής κανονιστική ρύθμιση του ΚΔ σχετικά με την κατάταξη των φωτογραφιών, δεν συνιστά παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.

Πράγματι, το κεφάλαιο 99 του ΚΔ περιλαμβάνει τα έργα τέχνης που έχει δημιουρ-

γήσει ο καλλιτέχνης με εργασία των χειρών του, αποκλειομένων των έργων τα οποία, όπως η φωτογραφία, κατασκευάζονται, έστω και υπό την πρωτότυπη μορφή τους, με τη βοήθεια τεχνικής συσκευής, καίτοι τελικώς οι φωτογραφίες τέχνης παρουσιάζουν μεγάλες ομοιότητες με τα έργα πλαστικής που αναφέρονται στο κεφάλαιο 99.

Η Επιτροπή υποστηρίζει, επίσης, ότι, ενώ τα αντικείμενα που αναφέρονται στο κεφάλαιο 99 του ΚΔ είναι σχεδόν αποκλειστικώς έργα τέχνης, δεν συμβαίνει το ίδιο με τις φωτογραφίες. Αντιθέτως, οι φωτογραφίες στερούνται συνήθως καλλιτεχνικού χαρακτήρα. Εξάλλου, είναι ιδιαίτερα δύσκολος ο διαχωρισμός μεταξύ των εμπορικού χαρακτήρα φωτογραφιών και των φωτογραφιών που έχουν καλλιτεχνική αξία, δεδομένου ότι η αξία αυτή προσδιορίζεται συνήθως με κριτήρια υποκειμενικά και ασαφή. Η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν συντρέχει περίπτωση παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως όταν ο νομοθέτης αντιμετωπίζει με τον ίδιο τρόπο όλες τις φωτογραφίες, ανεξαρτήτως της καλλιτεχνικής τους αξίας, προβλέποντας, σε όλες τις περιπτώσεις, την κατάταξή τους στη δασμολογική κλάση 49.11 του ΚΔ.

Τέλος, κατά την Επιτροπή, δεν συντρέχει κανένας λόγος να αντιμετωπισθούν με τον ίδιο τρόπο οι φωτογραφίες που έχουν καλλιτεχνική αξία και οι μεταξοτυπίες τέχνης. Πράγματι, οι μεταξοτυπίες αποτελούν έργο των χειρών του καλλιτέχνη και μόνον η αναπαραγωγή τους πραγματοποιείται με τεχνικά μέσα, ενώ οι φωτογραφίες δημιουργούνται, εξαρχής, με μηχανική μέθοδο.

Η Επιτροπή προτείνει, κατά συνέπεια, να δοθεί η ακόλουθη απάντηση στο ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο:

« Οι διατάξεις του ΚΔ έχουν την έννοια ότι οι φωτογραφίες παντός τύπου, περιλαμβανομένων των φωτογραφιών που αποτελούν αντικείμενα τέχνης, πρέπει να κατατάσσονται στη διάκριση 49.11 Β. »

F. A. Schockweiler
εισηγητής δικαστής